

4. Онуфрієнко Г.С., Нікітіна Н.І. Англійська мова – правникам: навч. посіб. / за заг. ред. Г.С. Онуфрієнко. Запоріжжя, 1998. 117 с.

5. Онуфрієнко Г.С., Руколянська Н.В. Українська мова в комплексних завданнях для юристів: навч. посібник / за заг. ред. Г.С. Онуфрієнко. Запоріжжя, 1998. 282 с.

6. Онуфрієнко Г.С., Руколянська Н.В. Навчальний російсько-український словник термінологіки кримінального та кримінального процесуального права з комплексом тренувальних, креативних і контрольних завдань для студентів юридичних спеціальностей / за заг. ред. Г.С. Онуфрієнко. Запоріжжя, 2017. 110 с.

7. Онуфрієнко Г.С., Руколянська Н.В., Хацер Г.О. Навчальний російсько-українсько-англійський словник термінологіки кримінального та кримінального процесуального права з мовнокомунікативними завданнями / за заг. ред. Г.С. Онуфрієнко. Запоріжжя, 2019. 146 с.

8. Онуфрієнко Г.С., Таранова Н.В. Українська мова в тестових завданнях для юристів: поглиблений курс : навч. посібник / за заг. ред. Г.С. Онуфрієнко. Запоріжжя, 1999. 404 с.

***Голіченко Лариса Миколаївна,***

завідувач кафедри українського ділового мовлення Національної академії Служби безпеки України, кандидат філологічних наук, доцент;

***Паршак Катерина Дмитрівна,***

доцент кафедри української мови Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, кандидат філологічних наук, доцент

## **З ІСТОРІЇ ДОСЛІДЖЕННЯ МОВИ «РУСЬКОЇ ПРАВДИ»**

«Руська правда» є не лише збірником норм стародавнього руського права (*правда* має значення «закон»), складеним переважно в період 11–12 століть, цінним джерелом для вивчення історії Київської Русі, її суспільних відносин та правової системи, а й визначною пам'яткою української мови, яка відобразила її специфічні риси тогочасного періоду. Будучи одним із найвизначніших явищ національної культури, права та української правосвідомості, вона стала об'єктом уваги не

тільки правознавців, істориків та соціологів, а й вітчизняних та зарубіжних філологів [2].

Історія нашої держави не зберегла жодного рукопису цієї пам'ятки. На сьогодні відомо понад 100 списків «Руської правди», складених упродовж 13–17 століть. Їх поділяють на три редакції: Коротку, Розширену (відносять до часу князювання Володимира Мономаха або його сина Мстислава – 12 ст.) та Скорочену (15 або 17 ст.), які відображають різний рівень становлення та розвитку давньоруського феодального права.

Коротку редакцію «Руської правди», що містить 43 статті й за часом укладання є найдавнішою (11 ст.), 1738 року відкрив В.М. Татищев. Її було вміщено в текст Новгородського літопису 15 ст. Відомі два найстаріші списки Короткої редакції «Руської правди»: Синодальний, представлений у тексті Кормчої книги 1282 року, та Троїцький, збережений у правничому збірнику «Мірило Праведне» другої половини 14 ст.

Основу першого кодифікованого збірника юридичних норм українського народу склали «Правда Ярослава» та «Правда Ярославичів». У тексті «Руської правди» збереглися відомості про те, що писемна фіксація юридичного кодексу відбулася за часів Ярослава Мудрого («Правда Ярослава» була створена в 30-их роках 11 ст. у Києві, за іншими даними – 1015–1016 року) та його синів: Ізяслава Ярославича, Святослава Ярославича, Всеволода Ярославича («Правда Ярославичів» складена 1072 року у Вишгороді в період розвитку феодальних відносин і є, на думку істориків, відповіддю на повстання населення 60–70 рр. 11 ст.). Хоча первинний текст збірника до нашого часу не зберігся, проте достеменно відомо, що нащадки Ярослава Мудрого у другій половині 11 ст. суттєво змінили та доповнили його [2].

Процес формування тексту «Руської правди» відбувався впродовж кількох століть. «Руська правда» стала об'єктом не лише юридичного та історичного, а й лінгвістичного дослідження. Однак, на думку Л. Білецького, «наукова увага філологів до цієї пам'ятки не йшла далі спорадичного цитування окремих слів...з тексту найстарішого списку Синодальної Кормчої Книги 1282 р.» [1]. Найбільшу увагу цьому спискові присвятили такі корифеї філологічної науки, як О. Шахматов, О. Соболевський, В. Ляпунов та О. Потебня. О. Соболевський здійснив семантичний аналіз лексем, які трапляються в окремих списках «Руської правди» (*господь, мятельникъ, поконь, скоть, тивуничь, олекъ* тощо), подавши поодинокі трактування їх

фонетичних та морфологічних особливостей. Мова найстарішого синодального списку 1282 р. та списку Авраамки 1495 р. стала також предметом дослідження Є. Карського.

Потреба лінгвістичного потрактування тексту «Руської правди» була зумовлена, зокрема, й труднощами тлумачення окремих частин цього юридичного кодексу, а відтак наявністю суб'єктивного розуміння деяких його положень. Як наслідок – різноманіття поглядів щодо окремих статей та їх інтерпретацій. Незважаючи на наявність низки філологічних розвідок, текст «Руської правди» ще не є цілком дослідженим і потребує палеографічного аналізу та всебічного мовознавчого потрактування.

### *Список використаних джерел*

1. Л. Білецький. Руська правда й історія її тексту. Вінніпег, 1993. 166 с.

2. Вілкул Т.Л. Руська правда // Енциклопедія історії України: у10 т./ редкол.: В.А. Смолій (голова) та ін.; Інститут історії України НАН України. К., 2012. Т.9. С. 391.

3. Зимин А.А. Правда Русская. М., 1999.

4. Толочко А. Краткая редакция Правды Русской: Происхождение текста [Ruthenica. Supplementum 2]. К., 2009.

#### ***Мороз Людмила Іванівна,***

професор кафедри психології Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, доктор психологічних наук, професор;

#### ***Проценко Галина Петрівна,***

старший викладач кафедри юридичного документознавства навчально-наукового інституту №1 Національної академії внутрішніх справ

## **МОВЛЕННЄВЕ МАНІПУЛЮВАННЯ ЯК ПРЕДМЕТ СЕМАНТИКО-ТЕКСТУАЛЬНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ**

Останні роки у науковій доктрині з'явилося багато праць, присвячених мовленнєвому маніпулюванню. Тема такого маніпулювання вийшла за межі наукових досліджень і розширила рамки публічної дискусії, потрапивши в поле уваги засобів масової інформації. Вихід цього питання на рівень широкої публічної дискусії, тим більше у ЗМІ, вимагає чіткої визначеності суті